

חיי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

מדיני שבת

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

עלון מס' 66

מדיני שבת

האם מותר לעבור על חילול שבת באיסור קל כדי שחבירו לא יעבור באיסור חמור?

בזמנים קדמונים אפיית הפת היתה נעשית ע"י הדבקות הבצק בדפנות התנור, ולאחר שהיתה הפת אפויה היו רודים אותה מהתנור על "מרדה". והשימוש במרדה זה אסור בשבת משום "עובדין דחול" (עיין שו"ע סימן רנ"ד סעיף ה', שהאיסור הוא רק באופן ששם את הפת בתנור באיסור, כגון סמוך לשבת כשלא היה זמן שיקרמו פניה לפני שבת, אבל אם נתנו בהיתר מותר לרדות במרדה. אבל במ"ב ס"ק ל"ו כתב בשם האליה רבא, שאף כשנתן את הפת בהיתר יש לרדות ע"י סכין וכדו', ולא ע"י המרדה). אבל במקרה שאדם הדביק פת בתנור בשבת עצמה, בין עשה כן בשוגג ובין עשה כן במזיד, מותר לו להוציא את הפת מן התנור כמה שיותר מהר, ואפילו במרדה, בכדי שלא תאפה הפת בשיעור שיעבור על איסור אפיה מן התורה. (שו"ע שם סעיף ו'. ועיי"ש במ"ב ס"ק מ"א, שעכ"פ אם יש לו אפשרות לעשות ע"י סכין וכדו' ולא במרדה יעשה כן, וכ"ז בתנאי שלא יתעכב בגלל זה עד שיאפה הפת בשיעור שיעבור על איסור אפיה.)

אולם, כל זה דווקא האדם עצמו שהדביק את הפת התירו לו לעבור על האיסור של עובדין דחול בשביל לא לעבור על איסור חמור של אפיה בשבת. אבל אדם אחר אסור לו לרדות את הפת ולעבור על איסור עובדין דחול בשביל שחבירו לא יעבור על איסור חמור, ואפילו אם האדם שהדביק את הפת לא נמצא כאן בשביל שנודיע לו שהפת נאפית באיסור ויוציאנה, ג"כ

שניתנו בסיר להתבשל אינם מוקצה, כגון תפוחי אדמה או שעועית וכדו' שאינם מבושלים, שהרי אם יש מוקצה בסיר שוב אסור לאדם אחר להוריד את הסיר מהאש, כיון שמעשה זה כרוך באיסור טלטול מוקצה, ואסור לו לעבור אפילו על איסור קל בשביל שיזכה חבירו, וכנ"ל.

ומשום כך, גם באפיה הנהוגה בזמנינו שאין איסור כלל בעצם הוצאת הפת מהתנור, יהיה אסור לאדם אחר להוציאו מהתנור, משום שאם הבצק עדיין לא נאפה הרי הוא מוקצה, וא"כ שוב הוצאת הפת כרוכה באיסור טלטול מוקצה. (שם.)

אני רואה אדם שעומד להדליק את האור משום שלא שם לב שכבר נכנסה שבת, האם מותר לי לזרוק לכיוונו איזה דבר מוקצה בשביל להסב את תשומת ליבו לעניין?

לאור מה שהתבאר לעיל נמצינו לומדים, שאפילו כשאדם עומד לעבור על חילול שבת בשוגג, אסור לאדם אחר לעבור אפילו על איסור קל בשביל להצילו מהאיסור החמור. וא"כ אף שטלטול מוקצה הוא איסור מדרבנן שהוא קל מהדלקת האור שהיא איסור דאורייתא, אסור לי לעבור על טלטול מוקצה בשביל להצילו מהדלקת האור.

[ויש לדון מה יהיה הדין במקרה

אסור לאדם אחר לעשות זאת. ואע"פ שאיסור עובדין דחול הוא רק דרבנן ואיסור אפיה הוא מן התורה, אפ"ה אין אומרים לאדם חטא ואפילו חטא קל בשביל שיזכה חברך שלא לעבור על איסור חמור. (מ"ב ס"ק מ').

דין זה שאסור לאחרים לעבור על איסור קל ולרדות את הפת בשביל שלא יעבור השני על איסור חמור, הוא אפילו אם אותו אדם הדביק את הפת בשוגג, כגון שלא ידע ששבת היום. והטעם, מפני שאף זה שלא ידע נחשב לו הדבר כפשיעה, שהיה עליו להיזהר ולשים לב שלא יבוא לידי כך. (מ"ב שם בשם המגן אברהם, עיין שער הציון ס"ק מ').

יהודי הניח סיר על האש להתבשל בשבת, האם אני צריך להוריד את הסיר מהאש בכדי להצילו מאיסור בישול?

כל הדין הנ"ל שלמדנו שאסור לאדם לרדות את הפת מהתנור ולהציל את חבירו מאיסור חמור, הוא מפני שברדיית הפת מן התנור ישנו איסור של "עובדין דחול", אבל כשאין הדבר מצריך אותי לעבור על איסור כלל, מצוה היא עלי להציל ולהפריש את חברי מאיסור ועל כן ודאי מצוה היא להוריד את הסיר מהאש לבל יגיע לידי שיעור בישול האסור מן התורה. (מ"ב שם.)

אולם יש לשים לב, שדברי המאכל

הלכות שבת - המשך

כיון שהאיסורים שווים בחומרם, ואין עדיפות שחבירו לא יעשה איסור יותר ממה שהוא לא יעשה איסור. (מ"ב ס"ק נ"ז נ"ח על פי הרמ"א סימן שכ"ח סעיף י')

ובאמת, על איסור דרבנן מותר לעבור בכדי להציל את חבירו שאונסים אותו לעבור על עבירה גדולה [כג' עבירות

חמורות]. (כן מבואר מדברי השער הציון ס"ק נ', שכתב בשם הפמ"ג שבאופן זה שאנסוהו לעבירה גדולה מותר לאדם אחר לעבור אפילו על איסור דאורייתא כשאין בו אלא לאו (כאיסור יציאת י"ב מילין חוץ לתחום שאי"ז מל"ט מלאכות שבת שיש בהם סקילה), ואף שזהו איסור מן התורה, כיון שלבני עבירה גדולה זה נחשב לעבירה קלה וא"כ כל שכן איסור דרבנן יהיה מותר לעבור בשביל זה. [ויש לעיין, אם יהיה מותר לעבור על איסור דרבנן גם בשביל להציל את חברו שאונסים אותו לעבור על שאר איסורים דאורייתא, ולא רק על ג' עבירות חמורות].

ובמקרה שאונסים אדם לעבור על אחת ג' עבירות חמורות שמצוה למסור עליהם את הנפש, ויודע חבירו שאדם זה באמת ימסור את נפשו על זה, מצוה ללכת ולהצילו אפי' ע"י חילול שבת גמור, מחמת פיקוח נפש. ■ (מ"ב סימן שכ"ח ס"ק ל"א).

ס"ס עשה בשוגג, הרי פשע שלא נזהר מלהגיע לזה], אבל במקרה שהוא עומד לעבור על איסור מחמת שאנסוהו לזה צריך אחר לעבור על איסור קל בשביל שלא יעבור אותו אדם איסור חמור. (מ"ב ס"ק נ"ו).

אמנם, כל זה דווקא באופן הנ"ל שרוצים להוציא את זה מכלל ישראל, וע"י כן כל ימיה תעבור על חילולי שבת ושאר איסורים, שבזה אף שהמציל עובר עכשיו על איסור דאורייתא נחשב זה כאיסור קל לעומת כל האיסורים שהיא עתידה לעבור (ואיסור דרבנן יש להקל לעבור בכדי להצילה אפילו במקרה שפשעה, מ"ב ס"ק נ"ו ועי"ש בשער הציון ס"ק מ"ו). אבל באופן שהגויים האונסים את האדם אינם חפצים להעבירו מכלל ישראל, אלא שאונסים אותו לעבור עכשיו על איזה איסור ואפילו על אחת מג' עבירות חמורות כע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים, אסור לאדם אחר לעבור על חילול שבת דאורייתא בשביל להצילו,

שאדם יחיד יכול להציל אנשים רבים מלעבור על איסור חמור, ע"י שהוא יעבור על איסור קל (היסוד להסתפק בזה הוא על פי מה שנכתב בשאלה הבאה עי"ש).

מה הדין באדם שאונסים אותו לחלל שבת, האם מותר לעשות איסור קל להצילו?

השו"ע (סימן ש"ו סעיף י"ד) מביא דין באדם שהודיעו לו שגויים תפסו את בתו באונס לקחתה ולהוציאה מכלל ישראל, שצריך אדם זה [וה"ה אדם אחר מותר לו הדבר (מ"ב ס"ק נ"ו)] לשום לדרך פעמיו ולהשתדל בהצלתה, ואפילו באופן שצריך לחלל שבת במלאכות דאורייתא בשביל זה (עי"ש בשו"ע ובמ"ב ס"ק נ"ז). ואף שיש דין שאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך וכמו שלמדנו לעיל, כל זה דווקא במקרה בו האדם עומד לעבור על האיסור החמור פשע שלא שם ליבו להיזהר מהאיסור [ואפילו אם

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיניות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

